

VODIČ ZA JAVNE NABAVKE

sažetak

I Uvod

1. Šta je javna nabavka?

Javna nabavka podrazumeva obezbeđivanje opreme, usluga i javnih radova od strane vlade i javnih komunalnih službi.

Lokalna i regionalna vlast i javne komunalne službe redovno obezbeđuju opremu kao što su kompjuteri, kancelarijska oprema ili vozila za javni transport; servise kao što su dopremanje hrane ili čišćenje; i javne radove kao što su unapređivanje urbane okoline, uspostavljanje nove javne transportne infrastrukture ili konstrukcija novih objekata.

Javna nabavka ima važan uticaj na ekonomiju. U EU je tokom 2002. godine celokupan trošak javne nabavke iznosio oko 16% GDP Evropske Unije, što odgovara iznosu od 1500 milijardi eura. Sporazumi o javnoj nabavci imaju važnu ekonomsku ulogu u sektorima kao što su izgradnja i javni radovi, transport, energija, telekomunikacije i teška industrija.

Pravila javne nabavke imaju direktan uticaj na svakodnevni život građana Evrope. Npr. ugovori o javnoj nabavci odnose se na:

- Javni transport
- Infrastrukturne radove
- Izgradnju okoline
- Planove urbanizacije
- Usluge (u školama, bolnicama, ministarstvu)
- Dostavljanje hrane u školske kantine
- Opremu (kompjuteri, nameštaj, itd.) u javnim kancelarijama
- Snabdevanje vodom
- Odnošenje smeća

Pravila o javnoj nabavci odnose se na procedure za dodelu ugovora širom EU i evropske ekonomske zajednice. Dve nove direktive usvojene 2004. godine promenile su ova pravila.

2. Javna nabavka tiče se osoba sa invaliditetom

Odluke o dodeljivanju ugovora o javnoj nabavci donose ugovarači ili entiteti koji su na lokalnom ili regionalnom nivou odgovorni za javno obezbeđivanje proizvoda, usluga i radova. Ove odluke imaju znatan uticaj na:

- Okolinu (uključujući izgradnju okoline)
- Uslove zapošljavanja
- Ljudska prava u lokalnoj zajednici i zdravlje uopšte
- Socijalno uključivanje ugroženih ili diskriminisanih grupa, kao što su osobe sa invaliditetom

U svim ovim oblastima, odluke o javnoj nabavci utiču na živote osoba sa invaliditetom širom Evrope.

Zakon o javnoj nabavci može ili da ide u korist ili da ograniči postojeći razvoj, jer javna nabavka ima uticaj na važan deo tržišta.

Mogućnost da se uključe i zahtevi za pristup osoba sa umanjenom pokretljivošću i zapošljavanje osoba sa invaliditetom može da doprinese i promeni prakse kako u privatnom, tako i u javnom sektoru. Mnogo je korisnije za industrije da razvijaju sve svoje proizvode ili usluge u odnosu na zahteve podnete od strane ugovarača, pre nego da stvaraju dve linije proizvoda ili usluga, jednu koja će biti pristupačna (odgovara zahtevima ugovarača) i jednu koja to neće biti. Zanemarivanje ovih stavki u fazi ugovaranja projekta obično vodi ka kasnijim dodatnim troškovima za ugovarače.

Ugovarači imaju odgovornost da obezbede da svi građani imaju koristi od svojih ulaganja u javne resurse. Takva ulaganja trebalo bi da doprinesu zdravim i sigurnim zajednicama koje su pristupačne svima i koje imaju visok nivo zapošljavanja i društvenih sadržaja.

3. Nove direktive Evropske Unije o javnoj nabavci: njihov uticaj na nacionalnom nivou

EU je usvojila dve direktive koje se tiču pravila o javnoj nabavci – Opšta direktiva koja se odnosi na javne radove, usluge i snabdevanje i direktiva komunalnih službi koja pokriva energiju (struja, grejanje na gas), vodu, transport (uključujući aerodrome i luke) i poštanski saobraćaj.

Ove direktive, koje imaju za cilj da osiguraju razvoj unutrašnjeg tržišta i nediskriminaciju ugovarača iz ostalih zemalja EU, kao i iz Norveške, Islanda i Lihtenštajna, moraju biti prenete i primenjene na osnovu nacionalnog ili regionalnog zakona, u zavisnosti od zakonodavnog sistema u određenoj zemlji.

Okvir javne nabavke varira od države od države. Države članice sa već ustaljenom tradicijom nabavke razvile su sopstveni zakonodavni okvir, koji će morati da poboljšaju kako bi osigurale konzistenciju sa zakonodavstvom EU. Ostale zemlje će jednostavno morati da prenesu pravila EU takva kakva su.

Teorijski, pravila EU se odnose samo na ugovore do određenog nivoa, dok u praksi ona značajno utiču na nacionalno zakonodavstvo. Direktive u Aneksu IV sadrže naziv svih centralnih javnih entiteta u svakoj državi članici koji će morati da se susretnu sa zahtevima direktive, pored ugovarača na svim nivoima.

Ukoliko kompanija smatra da se pravila EU nisu ispoštovala ili korektno prenela u nacionalno zakonodavstvo i kao rezultat toga bila izuzeta iz tendera, može da traži proveru odluke. Evropska komisija na osnovu žalbe iznosi slučaj pred evropski sud pravde ili pokreće prekršajne procedure protiv države članice, primoravajući je da preispita primenu zakona.

Preispitane direktive o javnoj nabavci nude mogućnost ugovaračima da uzmu u obzir socijalna i pitanja pristupačnosti i od bitnog je značaja da ugovarači na svim nivoima i regionalno zakonodavno telo pozitivno primenjuju ove odredbe u okviru novoutvrđenih pravila.

Države članice imaju 21 mesec od datuma objavljivanja u Službenom glasniku da primene nove direktive u nacionalnom zakonodavstvu.

4. Zašto treba delovati?

EDF se aktivno zalaže za to da se uzmu u obzir socijalna i pitanja koja se tiču zaposlenja i invalidnosti prilikom dodele javnih ugovora.

U prošlosti je uzimanje u obzir navedenih pitanja bilo nejasno što je dovelo do brojnih sudskih sporova gde su se razjašnjavala pravila.

Rezultati koji se spominju u ovom tekstu postignuti su zahvaljujući partnersvu između svih aktera (*environmental groups, trade unions*, NVO). Međutim, borba za strožija pravila naišla je na veliki otpor od strane industrijskog sektora, dela političkih sila i Evropske komisije. Sada je od vitalnog značaja da se ono što je postignuto ne upropasti ili ograniči na nacionalnom nivou.

Svrha ovog vodiča je da da savet u vezi primene dve direktive EU u nacionalni ili regionalni zakonodavni okvir. Vaše zalaganje osiguraće efektivniju primenu direktiva EU za javnu nabavku u nacionalnom zakonodavstvu.

II Ključni elementi iz perspektive invaliditeta

Na osnovu novih pravila, socijalna pitanja i pitanja pristupačnosti mogu se uključiti u različite faze javne nabavke.

a) Kada se prijavljuju za tender ugovarači moraju da naznače brojne karakteristike koje proizvod, rad ili usluga moraju da imaju. Pravila i pregled ovih karakteristika su specifikovani u članovima i aneksima koji se odnose na tehničke specifikacije tendera.

Direktive EU se naročito odnose na tehničke specifikacije koje su u vezi sa pristupačnošću osoba sa invaliditetom i nacrt svih neophodnih uslova.

b) Ugovarači takođe mogu da nametnu uslove izvedbe ugovora kompaniji koja pobjedi na tenderu; i to od uslova koji se odnose na okolinu do obaveze da se zaposli određeni broj osoba sa invaliditetom. Ovi uslovi moraju se naznačiti prilikom prijave na tender.

c) Kompanije koje ne poštuju socijalna pravila (kao što je nediskriminacija) ili pravila koja se odnose na okolinu ili su do sada krivično gonjene mogu biti isključene iz tendera.

d) Direktive takođe podrazumevaju i pravila o mogućnosti rezervisanja ugovora za određene kompanije koje većinom zapošljavaju osobe sa invaliditetom.

e) Socijalna pitanja kao što su zapošljavanje osoba sa invaliditetom i pitanja pristupačnosti mogu se uzeti u obzir kod krajnjeg izbora tendera: kriterijum dodele. Ovo mora biti specifikovano prilikom konkurisanja na tender.

III Opis glavnih stavki i preporuka za delovanje

Sledeće poglavlje ispitaće ključne stavke direktiva i naglasiti glavna pitanja koja se moraju uzeti u obzir u postupku njihove primene na nacionalnom nivou.

U Aneksu ovog dokumenta pronaći ćete članove koji se odnose na svako pojedinačno poglavlje. I sam vodič naglašava stavke koje su od bitnog značaja za osobe sa invaliditetom.

Stavke koje se tiču socijalnih pitanja i pitanja pristupačnosti ubačena su u nekoliko poglavlja ovih direktiva, pokrivajući glavne faze procedure nabavke. Neke od stavki odnose se posebno na osobe sa invaliditetom, što je rezultat aktivnog lobiranja EDF-a uz podršku nacionalnog saveta Španije.

Na ovaj način otklanjaju se pravne nesigurnosti u većini područja, jer ugovarači imajući želje da koriste takve kriterijume u prethodnom periodu time su rizikovali da odu na sud.

Preporuke:

- 1) Važno je da okvirne stavke direktiva budu proširene i učinjene jasnijim u nacionalnom zakonu.
- 2) U mnogim slučajevima zahtevi prema u direktivama EU nisu obavezni. Vaša organizacija treba da lobira da dobije jasnije obaveze koje su obuhvaćene nacionalnim ili regionalnim pravilima; u suprotnom, zahtevi kao što je kriterijum pristupačnosti mogu biti zanemareni od strane javnih entiteta koji upravljaju procedurom javne nabavke.
- 3) Sistem sertifikacije ili nacionalni registar moraju biti uspostavljeni, kao i liste kvaliteta kako bi se neki zahtevi usaglasili sa njima (npr. odredbe o pristupačnosti) ili dokazala saglasnost sa važećim zakonodavstvom na snazi (kao što su nediskriminacija i/ili kvote zapošljavanja)

III 1. Odredbe o pristupačnosti u tehničkim specifikacijama

Pristupačnost ili skup svih kriterijuma koji se tiču osoba sa invaliditetom može biti uključen u definiciju tehničkih specifikacija (neophodni uslovi) ponude ugovora, kao što je ustanovljeno Članom 23 i u Aneksu VI.

Na osnovu ovog člana pristupačnost ili skup svih kriterijuma moraju se uzeti u obzir kada god je to moguće.

Skup svih neophodnih uslova i pristupačnost osoba sa invaliditetom pominje se i u Aneksu VI koji definiše dalju primenu tehničkih specifikacija.

Tehničke specifikacije mogu biti primenjene i kao kriterijum za dodelu (pri konačnom izboru tendera) što je naznačeno u Recitalu 46.

Dalja objašnjenja uključivanja pristupačnosti ili skupa svih kriterijuma u tehničkim specifikacijama nalaze se u Recitalu 29 koji kaže da ove odredbe moraju jasno biti definisane. Tehničke i/ili profesionalne mogućnosti neke kompanije prilikom ugovaranja javnih radova i usluga cenice se na osnovu npr. prethodnih ugovora te kompanije o radovima i uslugama i merama koje ta kompanija preduzima kako bi obezbedila kvalitet (Član 48).

Umesto procedura koje prethode sticanju potvrde, države članice mogu da izvuku oficijelnu listu kompanija koje zadovoljavaju njihove uslove (Član 52).

Na kraju, važno je naglasiti da tehničke specifikacije mogu da sadrže i odredbe kao što su zapošljavanje osoba sa invaliditetom, ukoliko su proizvod, usluga ili rad namenjeni tim osobama. Ovo je najčešće i slučaj u većini tenderskih ugovora (javni objekti, izgradnja okoline, transport, usluge itd.).

Preporuke:

- 4) Važno je da se odrednica "kad god je to moguće" u stavkama, a tiče se pristupačnosti, tumači u najširem smislu. Pristupačnost kao neophodan uslov treba da se nalazi u zakonu kao opšte pravilo. Izuzeci od ovog pravila treba da budu ograničeni na precizirane slučajeve. Nacionalno zakonodavstvo treba da sadrži jasne smernice kada ugovarači imaju obavezu da uzmu u obzir pristupačnost.
- 5) Neophodno je da nacionalno zakonodavstvo sadrži definiciju o pristupačnosti i skup svih kriterijuma koji se tiču osoba sa invaliditetom u svim područjima koje pokrivaju direktive (zalihe kao što su ICT proizvodi, radovi kao što su izgradnja okoline, usluge koje podrazumevaju i transport).
- 6) Kad god zakonodavstvo na nacionalnom ili regionalnom nivou nameće obavezu o pristupačnosti preporučujemo da se ima u vidu i Zakon o javnim nabavkama.

- 7) Procedure za verifikovanje podobnosti učesnika tendera za izvršenje ugovora treba da imaju svoje mesto.

III 2. Uslovi za izvršavanje ugovora

Sadržaj

Ugovarači mogu da iznesu posebne uslove za izvršavanje ugovora, a ti uslovi mogu da se tiču socijalnih pitanja (Član 26).

Uslovi za izvršavanje ugovora specifikovani su u Recitalu 33, koji sadrži brojna socijalna pitanja. Oni mogu npr. imati nameru da unaprede radno osposobljavanje osoba sa invaliditetom, njihovo zapošljavanje i borbu protiv nezaposlenosti. Takođe je moguće uključiti zahteve – koji bi bili primenjivani tokom izvršenja ugovora – da se aktiviraju osobe koje duže vremena traže posao ili sprovedu dodatne mere obučavanja nezaposlenih i mladih, prilagoditi se sa stavkama osnovnih konvencija ILO-a (International Labour Organisation) koje nisu implementirane u nacionalni zakon, i da se regrutuje više osoba sa invaliditetom nego što je to predviđeno nacionalnim zakonodavstvom (u zemljama gde postoji utvrđena kvota).

Recital 34 takođe specifikuje da se nacionalno zakonodavstvo o zapošljavanju, socijalnoj zaštiti, zdravlju i sigurnoti kao i kolektivni dogovori moraju primeniti tokom izvršavanja ugovora. Recital naznačava da nepristajanje na ovakve uslove dovodi do isključivanja kompanije koja konkuriše.

Preporuke

- 8) Glavni je cilj da mogućnost uključivanja zapošljavanja osoba sa invaliditetom u uslove izvršavanja ugovora bude sistematski utvrđeno nacionalnim (ili regionalnim) zakonodavstvom.
- 9) Nacionalno zakonodavstvo treba da obuhvati brojna socijalna pitanja (koja mogu da idu i preko liste koju obuhvataju EU direktive) kao i smernice o načinu primene socijalnih pitanja od strane ugovarača.
- 10) Mere za unapređivanje zapošljavanja ili obučavanja osoba sa invaliditetom treba da budu obuhvaćene definicijom mogućih socijalnih pitanja.
- 11) Sistem kontrole mora se ustanoviti na osnovu čega će se od kompanija tražiti da obezbede dokaz o zapošljavanju ili obuci koju su obezbedili.

III 3. Prava na zapošljavanje, uslovi i zaštita

Nove direktive pooštravaju kriterijume obezbeđivanja saglasnosti sa nacionalnim zakonodavstvom, i zahtevaju isključivanje kompanija koje ih krše.

Ugovarači mogu ugovorom da formiraju, ili će biti primorani to da urade od strane države članice, telo koje će dostavljati informacije o obavezama koje se odnose na zapošljavanje, zaštitu na radu i uslove rada na mestu gde se ugovor izvršava.

To osigurava da kompanije izvan države članice koje konkurišu za ugovor ne mogu da tvrde da nisu bile obaveštene o obavezama koje nameće socijalno zakonodavstvo države članice.

Ponuđači (kompanije koje konkurišu) moraju da naznače da su uzele u obzir ove obaveze (Član 27).

Različiti članovi u direktivama sadrže načine provere podobnosti učesnika koji konkurišu, a odnose se na kriminalne dosijee, bankrotstvo itd. i ostale razloge za isključivanje (Član 44-48).

U slučaju neverovatno niskih (cena) tendera, ugovarači mogu zahtevati detaljnije informacije o zaštiti i uslovima rada na mestu gde se izvršava ugovor (Član 55).

Recital 43 govori o tome da kompanije za koje se utvrdi da krše stavke primene zakonodavstva EU o nediskriminaciji treba da budu isključene iz tendera.

Preporuke

- 12) Stavke *nacionalne javne nabavke* treba da obuhvataju i obaveze za ugovarače da traže od kompanija da naznače u svojim tenderskim dokumentima na koji način su uzele u obzir ključno zakonodavstvo na polju zapošljavanja osoba sa invaliditetom. Ovde treba da bude obuhvaćen i zakon o jednakom tretmanu i nediskriminaciji prilikom zapošljavanja.
- 13) U zemljama u kojima postoji zakon o kvotama zapošljavanja važno je da kompanije budu obavezne da obezbede dokaz o saglasnosti sa tim.
- 14) Kada se govori o stavkama koje se tiču nediskriminacije prilikom zapošljavanja, ugovarači treba da zahtevaju kopiju akcionog plana ili mera koje kompanija sprovodi kako bi osigurala jednak tretman svih kandidata i zaposlenih.

III 4. Dodeljivanje ugovora

Član 53 ne podrazumeva isključivo mogućnost primene socijalnih pitanja prilikom procedure krajnjeg izbora (dodele) ugovora. Bez obzira na sve, uključivanje socijalnih kriterijuma je moguće pod određenim uslovima, naime, kada se izbor pravi na osnovu tendera koji je u najvećoj ekonomskoj prednosti sa tačke gledišta ugovarača.

Umesto toga, ugovarač može da odluči da izabere tender na osnovu najniže ponuđene cene (Član 53).

Rečenica "koji je u najvećoj ekonomskoj prednosti sa tačke gledišta ugovarača" treba da se pročita zajedno sa Recitalom 1 o Socijalnim i zakonima okoline koji su zasnovani na nekim prethodnim slučajevima (slučaj *Nord Pas de Calais* o dugoročnom nezaposlenju, i *Helsinki Bus* o interesima zajednice za smanjenje zagađenosti).

Recital 1 treba da se koristi pri razjašnjavanju oblasti u kojoj prilikom dodele ugovora mogu da se primene kriterijumi okoline i/ili socijalni kriterijumi.

Socijalni kriterijumi treba da budu u vezi sa predmetom ugovora što znači da moraju biti objektivni i predstavljati dodatni značaj pri izboru objekta, usluge i snabdevanja.

Recital 46 kaže da ugovarači mogu da koriste kriterijume koji ispunjavaju zahteve koji se odnose na potrebe osoba koje su u nepovoljnom položaju, a koje primaju/koriste radove, usluge ili snabdevanje, koji su predmet ugovora.

Osobe sa invaliditetom čine 10% populacije. To znači da će većinu radova, usluga i snabdevanja koristiti osobe sa invaliditetom.

Belgija je već obuhvatila socijalne i etičke kriterijume odgovarajućim članom koji se odnosi na kriterijume dodele, što već imaju mnogi regioni. Bez tačno određenih uputa u nacionalnom ili regionalnom zakonodavstvu, a koji se tiču socijalnih i etičkih kriterijuma, ugovaračima će biti veoma komplikovano da primenjuju takve kriterijume.

Preporuke

- 15) Veoma je važno da se prati belgijski primer i da se socijalni i etički kriterijumi uvedu u nacionalno ili regionalno zakonodavstvo o javnoj nabavci. Bez tačno određenih uputa

u nacionalnom ili regionalnom zakonodavstvu, a koji se tiču socijalnih i etičkih kriterijuma, ugovaračima će biti veoma komplikovano da primenjuju takve kriterijume.

- 16) Bilo bi od velike pomoći imati listu primera koji razjašnjavaju šta se podrazumeva pod socijalnim pitanjima. Primeri mogu biti identični sa onim koji su utvrđeni za izvršavanje ugovora.
- 17) Kako bi se osiguralo da se pristupačnost i ostala 'socijalna pitanja' kao što su zapošljavanje osoba sa invaliditetom, uzmu u obzir kao kriterijumi dodele, preporučujemo da se napravi veza između odredbi o kriterijumima dodele i odredbi o tehničkim specifikacijama.

III 5. **Supported** mesta zapošljavanja

Član 19 omogućava ugovaračima da rezervišu tendere za podržavajuća mesta zapošljavanja (Član 19, recital 28, Aneks VIIa).

Ovo pruža ugovaračima oblast mogućnosti zapošljavanja osoba sa invaliditetom kroz zaštitno ili **supported** zapošljavanje.

Zaštitne radionice i/ili zaštitni programi zapošljavanja gde većinu zaposlenih čine osobe sa invaliditetom koje ne mogu da rade pod normalnim uslovima mogu da imaju koristi od odredbi u ovom članu.

Recital 28 takođe određuje da ugovarači mogu da zahtevaju od kompanija koje pobede na tenderu da izvršavaju ugovor u kontekstu ugovora o zaštićenom zapošljavanju.

Ako ugovarač odluči da rezerviše tender za **supported** radionice u okviru zaštitnog programa zapošljavanja, to mora da bude specifikovano u ugovoru.

U suštini ne postoji direktna dodela posebnim kompanijama. Naprotiv, **supported** kompanijama za zapošljavanje izvan EU mora se omogućiti da se takmiče za tender. **Supported** kompanija iz Belgije može da se takmiči za ugovor u velikoj Britaniji, Poljskoj ili nekoj drugoj zemlji.

Preporuke

- 18) Važno je osigurati da zakonodavni okvir usvojen na nacionalnom nivou omogućava i ohrabruje ugovarače da koriste mogućnosti rezervisanja tendera za **supported** zapošljavanje. Ovo se može postići na različite načine:

Nacionalno zakonodavstvo može da sadrži odredbe koje obavezuju ugovarače koji dostignu određeni broj ugovora godišnje da određeni procenat javnih tendera rezervišu za **supported** kompanije za zapošljavanje.

Druga opcija bi bila ustanoviti nivo u smislu ukupnog budžeta koji će biti namenjen tenderu za kompanije koje većinom zapošljavaju osobe sa invaliditetom.

Sistem kombinovanja ova dva načina takođe je moguć.

Sažetak svih preporuka

Nacionalni i regionalni zakon o javnoj nabavci treba da obuhvati sledeće:

Glavne odredbe

- 1) Doslovno prenošenje okvira odredbi iz direktiva u nacionalno zakonodavstvo.
- 2) Obavezni pre nego izborni zahtevi kao što je pristupačnost u nacionalnim ili regionalnim pravilima.
- 3) Sertifikacija ili nacionalni registar koji osigurava saglasnost kompanije sa odredbama o pristupačnosti, nediskriminaciji i kvotama zapošljavanja.

Tehničke specifikacije

- 4) Pristupačnost kao neophodan uslov sa izuzecima ograničenim za precizirane slučajeve (Član 23, Aneks VI, Recital 46).
- 5) Definicija pristupačnosti i skup svih kriterijuma koji se odnose na osobe sa invaliditetom (Recital 29).
- 6) Reference na postojeći nacionalni ili regionalni zakon koji nameće obaveze o pristupačnosti.
- 7) Procedure za verifikovanje podobnosti učesnika tendera za izvršenje ugovora (oslanjajući se na zahteve o pristupačnosti) (Član 48).

Uslovi izvršavanja ugovora

- 8) Mogućnost da se unese zapošljavanje osoba sa invaliditetom u uslove izvršavanja ugovora (Član 26, recital 33)
- 9) Lista socijalnih pitanja kao i smernice o primeni socijalnih pitanja od strane ugovarača (Član 26, recital 33).
- 10) Mere za unapređenje zapošljavanja i obuke osoba sa invaliditetom u definiciji mogućih socijalnih pitanja (Član 26, Recital 33).
- 11) Sistem kontrole na osnovu kojeg će se od kompanija tražiti da obezbede dokaz o zapošljavanju ili obuci koju su obezbedili.

Prava na zapošljavanje, uslovi i zaštita

- 12) Obaveze ugovarača da traže od kompanija da naznače u svojim tenderskim dokumentima na koji način su uzele u obzir ključno zakonodavstvo na polju zapošljavanja osoba sa invaliditetom (Član 27).
- 13) U zemljama u kojima postoji zakon o kvotama zapošljavanja važno je da kompanije budu obavezne da obezbede dokaz o saglasnosti (Član 27).
- 14) Obaveza ugovarača da zahtevaju kopiju akcionog plana ili mera koje kompanija sprovodi kako bi osigurala jednak tretman svih kandidata i zaposlenih (Član 27).

Dodela ugovora

- 15) Socijalni i etički kriterijumi obuhvaćeni u nacionalnom i regionalnom zakonodavstvu (Član 53, Recital 1, Recital 46).
- 16) Lista primera koja eksplicitno razjašnjava šta se podrazumeva pod socijalnim pitanjima (Član 53, recital 1, Recital 46)
- 17) Veza između odredbi o kriterijumima dodele i odredbi o tehničkim specifikacijama kako bi se osiguralo da su pristupačnost i ostala 'socijalna pitanja' uzeti u obzir kao kriterijumi dodele (Član 53, Recital 46, Član 23).

Supported zapošljavanje

- 18) Zakonodavni okvir koji omogućava i ohrabruje ugovarače da koriste mogućnosti rezervisanja tendera za supported zapošljavanje (Član 19, Recital 28, Aneks VIIa).